

kronikk

Skriv til Dagbladet,
Kulturredaksjonen,
Pb 1184 Sentrum
0107 Oslo

Faks 22 31 05 00
E-postadresse:
Kronikk@dagbladet.no

Gåten Bentein Baardson

Even Arntzen
forsteamanuensis

Jeg har nå sett hele fem episoder til ende av den meget påkostede fjernsynsserien (visstnok omhandlende Knut Hamsun) som denne høsten ruller over norske TV-skjermer.

Sant å si sitter jeg igjen med noe av den samme oppgitte følelsen jeg fikk en gang under en teaterforestilling i forbindelse med Hamsun-dagene på Hamarøya, det året Helge Jordal gestaltet panerotikeren Glahn som en kryssning av August, Borre-Bekmørtna og en deliriumsdrukken Johan Nilsen Nagel. Det måtte naturligvis gå svært galt den gangen på Hamarøya. Hvilket det også gjorde. Til tross for at vår alles Horst Tappert satt med smilende politimyndighet og jovial uforstand på første benk. Men i motsetning til sine gelikere i salen var jo Derriksen i den lykkelige situasjon at han ikke forstod et kloyva ord av hva som ble kauket ut der fremme på scenen.

Til saken i sin eksempelvis nonchalante overfor det overveldende Hamsun materialet som faktisk foreligger, har den navnkundige Bentein Baardson og hans tvilsomme kumpaner og kumpaninner sauset i hop et filmatisk produkt som er løstrevet fra nesten enhver historisitet og kausalitet i såvel tid som rom. Som medium vil film alltid være illusorisk, men det er sterkt beklagelig når man i fremstillingen av en historisk person blir forelagt et konglomerat av rene mystifikasjoner. Jeg mener slett ikke at en slik filmatisering skal være fullstendig referensiell og «dokumentarisk», ingenlunde selvfølgelig må man ha lov til å fortette, velge ut, glatte til. Likevel får det være visse grenser for hva man kan tillate seg.

La meg ta noen eksempler: den gamle Hamsuns skjeppryd. Tilsynelatende en bagatell, men likevel. Det filmatiske begynnelsesåret er altså 1945, og vi presenteres umiddelbart for den tilårskomne Knut Hamsun – i Per Sunderlands skikkelse – som gjennom en rekke sekvenser skuer tilbake på sitt liv. Greit nok, men jeg kan ikke med min aller beste vilje forstå hvorfor det har vært nødvendig å utstyre Hamsun med fullskjepp nesten ti år før tiden! Hamsun lot vitterlig ikke sitt snøhvite skjepp gro ut før i 1950, da hans skjellende hender ikke lenger måttet å forestå den møysommelige barberingsakten. Dette Snorri Sturluson-skjeppet, sammen med Per Sunderlands svært så spretne kroppsspråk, gir Hamsun-skikkelsen en fullstendig feil patos – Knut Hamsun anno 1945 var ingen gammel vismann, like lite som han var noen gemyttlig julenisse-figur eller gammeltestamentlig patriark. (Rett ditt blikk mot Max von Sydow, Baardson, han fikk legemliggjort dette jeg savner på forbløffende vis – selv om han snakket aldri så mye svensk!)

Mitt alvorligste ankepunkt mot Baardson & co. går imidlertid på deres ukritiske blanding av fiksjon og fakta. Så vidt meg bekjent var det for eksempel ingen flammende bokbål innenfor

Hamsun

Fjernsynsserien om Knut Hamsun avsluttes med den siste episoden sendt i reprise i morgen. Men hvor troverdig har den vært? Førsteamanuensis i allmenn litteraturvitenskap ved Universitetet i Tromsø, Even Arntzen, mener at deler av serien har vært tilslørende og direkte feilinformerende.

Hamsun hadde hatt en egen oppasserverg på 1890-tallet. Selvsagt hadde jeg ikke annet å gjøre enn å akkrevte dette, og pliktskyldigst informere vedkommende student om at det var elementer fra romanen *Mysterier* som her var blandet inn, og at Hamsun langt på vei var blitt til Nagel i denne episoden. Som om dette ikke var nok, måtte jeg også påpeke at visse hendelser fra Pan var blitt smuglet inn bakveien – deriblant øyturen.

Får jeg rett i mine bange antakelser, vil denne sekseepisoders fjernsynsseri-

en i ettertid bli stående som den autoriserte filmversjonen av Hamsuns liv. Både skoleelever og universitetsstudenter vil nok dessverre ta dette for god fisk og gå såre fornøyde til sengs. Om så skulle skje, finner jeg det meget beklagelig. Det er synd om Hamsun-interesserte skal gå rundt og tro at Hamsun og hans første kone, Bergljot, hadde stormende møter med August Strindberg i Kristiania rundt 1900 – når det nå engang er slik at Hamsun aldri møtte Strindberg etter Paris 1894. Det er også synd når folk får inntrykk av at Hamsun satt og leste opp fra sine tekster for andre pasienter på Psykiatrisk Klinik i Oslo – selv om tanken er aldri så sjarmende.

Og med det samme: hvor er det blitt av Amerika, Paris og Nord-Norge? Med de budsjetter denne storsatsningen etter sigende har hatt, finner jeg ingen unnskyldning for at disse handlingsstedene er blitt utelatt. De viktige årene i Amerika og Paris er helt fraværende, det er riktig nok visse sporadiske innslag fra Hamsuns barndom i Nordland, men hele Skogheim-tiden – altså den voksne Hamsuns opphold på Hamarøya i årene 1911–1917 – er fullstendig utradert. Bentein Baardson burde tilstrebet en viss rekonstruksjon av Hamsuns liv. I stedet blir han stående tilbake som en konstruktør av usannheter og unødvendige gåtefullheter. Etter mitt syn er denne fjernsynsserien med på å gi ny næring til de mange feilaktige mytene om Knut Hamsun som lenge har versert. Jeg vil si det så sterkt som at store deler av dette fjernsynsopuset fungerer tilslørende og direkte feilinformerende.

«Etter mitt syn er denne fjernsynsserien med på å gi næring til de mange feilaktige mytene om Knut Hamsun.»



FULLSKJEGG ti år før tida – det er bare et lite eksempel på fjernsynsseriens uetterrettelighet. Her Per Sunderland og Astrid Folstad i rollene som Knut og Marie Hamsun. Foto: NRK

Selv om det er mange fine bilder, selv om Lars Øyno gjør en brukbar innsats i sin tolkning av den «mellomste» Hamsun, om enn noe overspilt til tider. Men det hjelper lite – hva ønsker man at de som ikke fra før av kan sin Hamsun ut og inn, skal tro? Og – hva med alle dem (og det er ganske mange) som er innforlevd med Hamsuns «liv og verk», fortjener ikke de

Møtte aldri Strindberg etter 1894

noe bedre? Knut Hamsuns liv er i seg selv så spennende, mangefasettert og motsetningsfullt at det burde være fullstendig unødvendig å piffe opp dette livslopet med innslag fra den fiksjonsverden Hamsun skapte gjennom sin penn. Skulle du først uttreffe Hamsuns liv for kinematografens funklende lerret, Baardson, burde du gjort dette noenlunde skikkelig. Og redelig. Såpass føler jeg meg kallet til å si – selv om jeg naturligvis ikke er å regne for annet enn en satans statsansatt seminarist (som sikkert skulle vært hengt både en og to og tre ganger for helt andre ting).

PS: For øvrig er det meg en stor gåte at du, Robert Ferguson, har gått god for dette. Du må da i Guds navn vite bedre?